

İsa Mesih'in Kardeşi Adil Yakup ve Kudüs Cemaati

Yunus Kaymaz

İSA MESİH'İN KARDEŞİ
ADİL YAKUP
VE KUDÜS CEMAATİ

Yunus Kaymaz

İSA MESİH'İN KARDEŞİ ADİL YAKUP VE KUDÜS CEMAATİ

Yazar
Yunus Kaymaz

E-ISBN: 978-625-382-261-3

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap elektronik ortamda yayımlanmaktadır.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI
Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR
Baskı: Ankara, Mart 2026
Materyal Türü: Elektronik Kitap (Çevrim içi / Web tabanlı)
Elektronik Yayın Formatı: PDF
Elektronik Yayın Tipi: Adobe Ebook Reader

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA
Tel.: (0312) 482 00 11
Web: www.vizetek.com.tr
E-mail: vizetkyayincilik@gmail.com
Yayıncı Sertifika No: 41575

İSA MESİH'İN KARDEŞİ
ADİL YAKUP
VE KUDÜS CEMAATİ

Yunus Kaymaz

Ankara 2026

Yazar Hakkında / About the Author

Yunus Kaymaz

Siirt'in Baykan ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğreniminin ardından Tatvan İmam Hatip Lisesini bitirdi. 2011 yılında ise İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu ve aynı yıl Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalında Araştırma Görevlisi olarak akademik hayata adım attı. Lisansüstü eğitimini Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde sürdürerek; 2014 yılında *Konstantin ve Hristiyanlık* başlıklı teziyle yüksek lisansını, 2021 yılında ise *Hristiyan Teolojisinde Kutsal Ruh Tartışmaları (Kökeni, Mahiyeti ve Dogmalaşma Süreci)* isimli çalışmasıyla doktora eğitimini tamamladı. Doktora sonrası bir süre daha Sakarya Üniversitesi'nde görev yapan Kaymaz, 2022 yılında Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne geçiş yaptı. Halen aynı kurumda akademik çalışmalarına devam etmektedir. Kaymaz, vli ve iki çocuk babasıdır.

He was born in the Baykan district of Siirt. After completing his primary and secondary education, he graduated from Tatvan Imam Hatip High School. In 2011, he received his bachelor's degree from the Faculty of Theology at Istanbul University. In the same year, he began his academic career as a Research Assistant in the Department of History of Religions at the Faculty of Theology, Sakarya University. He pursued his postgraduate studies at the Institute of Social Sciences of Sakarya University, completing his master's degree in 2014 with a thesis entitled *Constantine and Christianity*. In 2021, he earned his doctoral degree with his dissertation titled *Debates on the Holy Spirit in Christian Theology: Its Origin, Nature, and Process of Dogmatization*. After continuing his academic duties at Sakarya University for a period following the completion of his doctorate, Kaymaz transferred to the Faculty of Theology at Bingöl University in 2022. He is currently continuing his academic studies at the same institution. Kaymaz is married and the father of two children. He is married and has two children.

*Kudüs şehidi İsa'nın kardeşi Yakup'a dair bu çalışmamı,
başta Filistinliler olmak üzere,
mukaddes şehrin tüm şehitlerine ithaf ediyorum.*

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar	10
Ön Söz	13

Giriş:

İsa Mesih'in Kardeşi Olarak Adil Yakup

1. Yakup Neden Önemli?	23
2. Adil Yakup'u Nasıl Ele Alacağız? Bu Konudaki Zorluklar Nelerdir?	33
3.. Modern Dönemde Adil Yakup Araştırmaları.....	38

I

Yeni Ahit'te Yakup ve Ailesi

1. Markos İncili	50
2. Matta İncili	54
3. Luka İncili	55
4. Yuhanna İncili	56
5. İnciller'de Yakup Üzerine Değerlendirme	58
6. Elçilerin İşleri	61
7. Pavlus'un Mektupları	68
8. Yeni Ahit'te Yakup (Genel Değerlendirme).....	74

II

Apokrif Metinlerde Yakup

1. Yakup İncili.....	78
2. İbraniler İncili.....	80
3. Tomas İncili	83
4. Yakup'un Apokrifon'u	84
5. Yakup'un Birinci Apokalipsi.....	85
6. Yakup'un İkinci Apokalipsi	85

III

İlk Dönem Antik Metinlerde Yakup

1. Flavius Josephus88
2. Kayseryalı Eusebius,
İskenderiyeli Clement ve Hegesippus91
3. Diğer Patristik Yazarlarda Yakup
Yakup İsa'nın Gerçekten Kardeşi mi?
İsa'nın Bir Kardeşi Olabilir mi?103

IV

Yakup İsa'nın Gerçekten Kardeşi mi? İsa'nın Bir Kardeşi Olabilir mi?

1. Epiphaniusçu Üvey Kardeşi İddiası105
2. Helvidiusçu Görüş: Doğal Kardeşler108
3. Jerome'nin Kuzen Teorisi.....111
4. Yakup İsa'ya Ne Zaman Katıldı? 112
5. İsa'nın Kardeşi Olarak Yakup:
Değerlendirme ve Sonuç 117

V

İsa Mesih Sonrası Kurulan İlk Cemaat: Kudüs Kilisesi

1. Kudüs Cemaati ve Yakup.....130
2. Kudüs Kilisesi ve Gentile Kökenli İnananlar139
3. Yakup'tan Sonra Kudüs Cemaati -
Kudüs cemaatine ne oldu?.....150
4. Kudüs Cemaatinin Çekirdeği Olarak Nasraniler157
5. Kudüs Cemaati ve Ebionitler.....176

VI

Yakup Kudüs Cemaatinin Lideri Miydi? / 189

VII

Yakup'un Mektubu / 207

VIII
Pseudo-Clementine (Sözde-Clementine)
Literatürü'nde Yakup / 226

IX
Yakup'un Ölümü / 234

X
Yakup'un Kemik Sandığı
(*James Ossuarium*) / 247

Değerlendirme ve Sonuç.....	259
Kaynakça.....	263

KISALTMALAR

<i>1.Sa.</i>	I. Samuel
<i>1Ko.</i>	Korintoslulara Birinci Mektup
<i>1Se.</i>	Selâniklilere Birinci Mektup
<i>2Ko.</i>	Korintoslulara İkinci Mektup
<i>Alm.</i>	Almanca
<i>Bkz.</i>	Bakınız
<i>blm.</i>	Bölüm
<i>c.</i>	Cilt
<i>Ed.</i>	Editör
<i>Elç.</i>	Elçilerin İşleri
<i>Flp.</i>	Filipililere Mektup
<i>Gal.</i>	Galatyalılara Mektup
<i>İşler</i>	Elçilerin İşleri
<i>Luk.</i>	Luka İncili
<i>Mar.</i>	Markos İncili
<i>Mat.</i>	Matta İncili
<i>MÖ</i>	Milattan Önce
<i>MS</i>	Milattan Sonra
<i>NRSV</i>	New Revised Standard Version
<i>ö.</i>	Ölüm Tarihi
<i>REB</i>	Revised English Bible
<i>Rom.</i>	Romalılara Mektup
<i>s.</i>	Sayfa
<i>Say.</i>	Sayılar
<i>vd.</i>	Ve Diğerleri
<i>Yak.</i>	Yakub'un Mektubu
<i>Yar.</i>	Yaratılış
<i>Yşa.</i>	Yeşaya
<i>Yu.</i>	Yuhanna İncili

“Öğrenciler İsa’ya, ‘*Senin aramızdan ayrılacağını biliyoruz.
Bizim önderimiz kim olacak?’*”
diye sorduklarında İsa:
“*Nerede olursanız olun, uğruna göklerin ve yerin var olduğu
Adil Yakup’a gideceksiniz*”

Tomas İncili, 12.

ÖN SÖZ

“İsa’nın Kardeşi” ifadesi, başlı başına devasa bir tartışma alanının kapısını aralamaktadır. Hem Hıristiyanlıkta hem de İslam’da “babasız doğum” mucizesiyle merkezileşen İsa figürü, bir “kardeşin” mevcudiyeti meselesi üzerinden Meryem’in “bakireliği” doktriniyle doğrudan karşı karşıya gelmektedir. İsa’nın bir kardeşinin ya da kardeşlerinin oluşu, erken dönem Hıristiyanlık tarihinin en tartışmalı başlıklarından birini teşkil etmekte ve Meryem’in ebedi bekâreti doktrini ile tarihsel verilerin işaret ettiği gerçeklik arasındaki derin çatışmayı gün yüzüne çıkarmaktadır.

İsa’nın kardeşi meselesinin merkezinde olan Adil Yakup, kilise tarihinde sadece bu “akrabalık” tartışmasının bir öznesi değil, aynı zamanda İsa sonrası hareketin liderliği konusunda da öne çıkan en kritik isimdir. Geleneksel anlatı çoğu zaman onu gölgede bırakmaya çalışsa da Yakup, Kudüs’teki ilk topluluğun başında, Yahudi Yasası’na sadakati ve karizmatik otoritesiyle Hıristiyanlığın en erken evresine yön veren asıl figürdür. Bu çalışma Yakup’u sadece biyolojik bir bağın ötesine taşıyarak, onun erken dönem inananlar üzerindeki mutlak otoritesini ve bu otoritenin tarihsel süreçte neden “görülmez” kılındığını anlamlandırma çabasının bir ürünüdür.

Yeni Ahit metinlerinde İsa’nın kardeşlerinden ve bilhassa “kardeşi” Yakup’tan açıkça bahsedilir. Hıristiyan geleneğinin İsa sonrası dönem için öne çıkardığı iki dev isim Petrus ve Pavlus olmasına rağmen metinlere dikkatle bakıldığında, “kardeş” nitelemesiyle beliren Yakup’un konumu sıra dışı bir tablo sunmaktadır. Yeni Ahit kendisinden kısıtlı bir biçimde söz etse de bu pasajlarda Petrus ve Pavlus’un çekindiği, sözünü dinlediği ve açık bir otorite olarak kabul ettiği ismin Yakup olduğu fark edilmektedir. Hal böyleyken; kilise geleneğinin en önemli referans noktaları kabul edilen

bu iki ismin yanında Yakup'un silikleşmesi veya sistemli bir şekilde dışarıda bırakılması tesadüfi değildir. Kutsal metinlerin kanonizasyonu sürecinde ve mevcut kanonik metinlerin redaksiyonunda gerçekleşen manipölasyonlar, Yakup'un tarihsel otoritesini zayıflatmaya yönelik bilinçli bir teolojik tercihin yansımasıdır. Bu süreçte Yakup, Pavlusçu evrenselci teolojinin inşası adına marjinalleştirilmiş, onun Yahudi karakteri ve İsa sonrası hareket üzerindeki merkezi konumu, gelişen ana akım Hıristiyanlık paradigması tarafından usalıkla perdelenmiştir.

İsa'nın Yahudi toplumu içerisindeki kısa tebliğ sürecinden sonra ardında takipçilerinden oluşan dinamik bir hareket bıraktığı bilinmektedir. Henüz Yahudilikten bağımsızlığını kazanmamış, hatta Yahudilik içerisinde bir kol (klik) olarak değerlendirilebilecek bu ilk topluluğun İsa sonrası liderlik yapısının mahiyeti oldukça önemlidir. Tam da bu kavşak noktasında karşımıza çıkan en kritik karakter Yakup'tur. Üstelik İncillerden ziyade Pavlusçu bir metin olan Elçilerin İşleri ile Pavlus'un kendi mektupları, bize Yakup'un ilk kilisedeki otoritesi ve konumu hakkında oldukça kritik bilgiler vermektedir. İsa'nın gidişi sonrası bu harekete katılmış olan Pavlus'un kilise içerisinde bir meşruiyet kazanma çabası gerek Elçilerin İşleri'nde gerekse kendi kaleminden çıkan mektuplarda Yakup'a verilen önemle açıkça görülmektedir. Patristik yazılardan da anlaşıldığı üzere İsa'nın takipçilerinden oluşan ve kendilerine "Nasraniler" denen hareketin lideri çok net bir şekilde Yakup'tur.

Hıristiyanlığın Yahudilikten koparak bağımsızlaştığı süreçte kurtuluşun 'Yasa' (Torah) yerine 'İsa'ya iman' ile mümkün olduğu doktrini merkeze oturmuştur. Yakup'un, İsa'nın kardeşi olması hasebiyle taşıdığı karizmatik otorite ve Yahudi Yasası'na olan sarsılmaz bağlılığı, şekillenmekte olan yeni teoloji için 'uygunsuz' bir profil teşkil etmiştir. Yeni Ahit metinleri dahi satır aralarında Yakup ile Pavlus arasındaki derin ideolojik mücadeleyi ele vermektedir.

Elçilerin İşleri her ne kadar bu çatışmayı bir uzlaşma zemi-niyle örtbas etmeye çalışsa da tarihsel veriler bu gerilimin çözölmekten ziyade kurumsal kilisenin Yakup figürünü marjinalleştirmesiyle sonuçlandığını göstermektedir.

Hıristiyanlıkta süreç içerisinde baskın hale gelen ana akım paradigmanın gerek kutsal metinlerde gerekse gelenek içerisinde kasıtlı olarak görmezden geldiği Yakup, tüm bu “karartma” çabalarına rağmen eldeki sınırlı verilerle dahi İsa sonrası ilk hareketin mutlak lideri olarak karşımızda durmaktadır. İşte bu çalışma ilerleyen süreçte “Adil Yakup” olarak anılacak olan bu tarihsel karakterin, gelenekle tarih arasındaki örtülü hikâyesini konu edinmektedir.

Akademik serüvenimin en başından itibaren destekle-rini hiçbir zaman esirgemeyen ve kendisinden çok şey öğ-rendiğim Sayın Prof. Dr. Fuat Aydın hocama; İSAM (İslam Araştırmaları Merkezi) bünyesindeki araştırmacı olduğum süreçten bu yana her ihtiyaç duyduğumda bilgisine başvur-duğum Sayın Prof. Dr. Salime Leyla Gürkan hocama; kita-bın şekillenmesindeki kıymetli yönlendirmeleriyle yolumu açan abim Sayın Prof. Dr. Mehmet Alıcı’ya; Türkiye’de er-ken dönem Hıristiyanlık çalışmalarındaki önemli bir boş-luğu doldurduğu aşikâr olan ve görüştüğümüz zamanlarda Adil Yakup hakkındaki bu çalışma özelinde beni teşvik eden Sayın Prof. Dr. Zafer Duygu’ya; arkadaşım Doç. Dr. İsmet Tunç’a teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, akade-mik çalışmaların gerektirdiği o uzun ve meşakkatli hazırlık sürecinde, kendilerinden çaldığım zamanı sabır ve sevgiyle karşılayan eşim ile oğullarım Kerem ve Talha’ya şükranla-rımı sunarım.

*Yunus Kaymaz
Bingöl 2026*